

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A biblia vasárnapja.

A ránk jövő 1904. év március 6-án szép vasárnapot ülend a szentiráson, Isten igéjének szikla alapján épült és álló evangéliomi egyház, az lesz a biblia vasárnapja a föld kerekén. Az egyháztörténelem nagy jelenete leend az, egy új pünköshti vasárnap, melyen háromszázat haladó nyelven, a biblia birására eljutott sok és nagy nemzetek saját nyelvökön hallják az Ur igéit, zengik zsoltáraikat, mondják a hálaadó imádságot a nagy Istennek, a ki mennyei kijelentése világával a bűn, a rabság és sötétség országából vezette ki és folyvást vezeti ki az emberek fiait az észrevétlenül érkező Istenországába. Minden áldásért hálára nyílnak meg sziveink, ajkaink; a nagy Istenáldásért a bibliáért adand hálát a reformáció egyháza azon a napon.

A felhívó és buzdító alkalmat szolgáltatja erre a brit és külföldi Biblia-Társaság, mely 1904. március 7-én üli fenállásának századik évfordulóját; előkészítő gyűlésein felkérte a Krisztus egyháza népei között a *magyar ref. egyházat* is, hogy vele együtt, az előző vasárnapot szentelje hálaadó napul. A Biblia-Társaság felhívó szép levele Konventünk világi elnökéhez, olvasható a juniusi Konvent jegyzőkönyvének 218. lapján P. mellékleten. A Társaság nevében Anglia egyik első lordja, a társaság elnöke Northampton marquis, parlamenti tag, a ki 20 ezer koronával nyitá meg a „Százados alaptőke“ aláírásainak sorozatát, szól abban a magyar ref. egyház egyik első lordjához Báró Bánffyhoz, a Konvent világi elnökéhez.

Egyházunk vezéremberei megértették a nagy jelentőségű esemény fontosságát és a 48. számú végzés 1. pontjában méltó és magasztos módon határoztak. Emelő tartalmu viszhang az a Duna magyar partjáról a Themse partjára, a hol a Biblia-Társaság hatalmas palotája áll, annak tanács-

termeiben, 36 világi emberből álló igazgató tanács intézi ama nagy társaság világraszóló ügyeit, e szózat a legkedvezőbb hatást teendő.

Ha van nemzet, mely sokat köszön a bibliának s az azt javunkra 100 év óta terjesztő társaságnak, az a *magyar nép*. A magyar biblia saját erőnkől alig ért kétszáz év alatt negyven kiadást, a brit társaság százévi működése folytán és segélyével az utóbbi század alatt hatvanra emelkedett a kiadások száma. Az eredményt Isten után brit testvéreink ernyedést nem ismerő buzgalmának, vas akaratának és óriásanyagi áldozatának köszönhetjük. Ama társaság 1837—1849-ig 138,000, 1865-ben 14,000 bibliát terjesztett szét hazánkban, 1892-ben 65,000 példányt nyomtatott különböző kiadásban. Most van nyomtatás alatt a revideáltó-szövetség. Haladatosnak lenni szent és keresztyéni kötelesség. Ezt fogja tenni egyházunk. De nem csak magunkért fogunk áldozni, hanem a világon levő embertársainkért is, a kik szintén eljutottak lelki szükségleteik kielégítésére ama Társaság által, a „szép hives patakhöz.“

Megható, magasztos, egyetlen nap leend az, midőn 370 nyelven, az ős világrész megszámlálhatlan városaiban, faluibán zengnek a bibliás népek dicséretet, s meg fog nyilatkozni belső, felső és lelki egysége a reformáció lobogója alatt küzdő óriás tábornak, a protestantismus követőinek! Az Isten igéjének diadalnapja lesz az! A mindenütt jelenvaló Isten látni fogja a millió és millió összetett kezeket, és alázatosan meghajolt főket a kegyelem megvilágosító ajándékáért s úgy tündököl a buzgók ez imádkozó serege, mint az egy könyvnek, a bibliának egy hitre, egy fiaságra, egy boldogságra született gyermekei.

A *haladás ünnepe* is lesz az. Az apostolok kora óta 18 századon át mintegy 50 különböző nyelvre lett lefordítva a biblia u. m. görög, latin, sir, örmény, gót stb. nyelvekre A 19. században,

a brit társaság közreműködése és hatásával egy század alatt nemcsak az eddigi nyelveken nyomtatott újra és újra, hanem még *ötven* oly nyelvre fordított a teljes biblia, melyen nem volt addig; a biblia részei és ujszövetség pedig 130 nyelven szólnak és folyvást bővülnek, míg az egész ó- és ujszövetség ezeken a nyelveken és szójárásokon is bevégzettséget érend.

Mily óriás könyvtár volna az, mely 180 millió kötet állománnyal rendelkezne? s mily roppant tér kellene befogadására! a B. Társaság száz évi élete alatt 180 millió kötet bibliát terjesztett szét és nyomtatott mintegy 300 millió korona kiadással. E rengeteg kötet némi fogalmat ad a száz évi folytonos munka látható, számbeli erejéről, hatásáról; de kiszámíthatatlan az észrevétel alá nem eshető eredmény, t. i. mennyire megy azoknak száma, a kik a bibliák olvasása, egyes igék hallása által születtek újra romolhatatlan életre! Mert a nagy nemzetek kebelében alakult missiói társaságok (ma 280 missió-társaság működik a föld kerekén 9000 missio-nariussal, és 44,000 benszülött tanító és hitok-tatóval) missionariusai nemcsak nyújtják a példányokat, hanem élő szóval prédikálják; a ki nem vehet példányt, azok közül számosat ök nyernek meg a keresztyén egyház tagjainak. Mintegy ötven betűalakban, írásformában, görög, latin, japán, chinai stb. mint megannyi cífrábnál cífrabb lepelbe, ruhába öltöztetve tárul a szem elé a szentírás szövege; mindenik drága lepel ugyanazt a kincset takarja, olvasni azonban kiki csak a maga betűinek idomában s a maga nyelvén képes! Sőt elhatott azokhoz is a biblia, a kikhez az apostoli korszak óta csak a Biblia-Társaság szeretettelhő munkájára hathatott, t. i. a szentírást eddigelé domborodó, csucosodó betűkkel a *vakok* számára 13 nyelven, külön m. készüléttel nyomatta ki, s a kiknek nincs szemök, imé látnak és olvasnak és épülnek és vigasztalódnak! Az elhagyottakat sem hagyni el, oh mily felséges keresztyéni mű!

A biblia vasárnapján ne jelenjünk meg üres kézzel az Ur házában, vigyük el *hála áldozatunkat* bibliafillérekül a perselybe, hogy a magyar is járuljon a bibliának a nagy világon terjesztése szent ügyéhez. Maga a Brit Társaság hálaáldozati *százados alapul* öt millió koronát tervel egybehozni önkéntes adakozásokból, hogy a nagy munka előbbre vitessék; mert a míveltség és a vasutak szétágazásával új és nagy mezők nyíltak fel, 450 milliónyi távoli nemzetnek nyelvén még nincs megszólaltatva a biblia, soha sem is volt eddigelé; el kell vetni az Istenigéje magvait az új mezőkbe is; most kell előre nyomulni, mikor eddig nem látott kedvező

viszonyok nyitották fel a számos ajtókat. Mindenkit kérnek a ki olvassa és hallja a bibliát, a Krisztus szerelméért mutassa ki távoli és ismeretlen embertársai javára is szeretetét s hozza meg áldozatát, tehetsége szerint adományával a százados alapra. Nagy hitbizomány a Biblia-Társaság, mely híven teljesíté feladatát atyáink korában és teljesíti ma, ránk bízva Istentől, hogy jövőre is teljesítse! A munka és hit emberei sorakozzanak, s ki mivel képes, nyujtsa szeretetét és szereteti filléreit.

Szent reménnyel eltelve intézi a világhoz a Biblia-Társaság felhívó szózatát; a remény hódító erővel bír, mert az leánya a hitnek mindörökké. A hová eljut a biblia, az az embereket egybeköti sziveiknél fogva testvéri érzet erejében, a közös mennyei Atya megismerése által. Így megy teljesedésbe Ezékiel próféta (47, 9.) szózata, hogy a hová folyam ér, minden élni fog ott.

Alsókéked, 1903. július 30.

Balogh Ferencs,
hitlanár.

A törvénytervezet adóreformja.

II.

A törvény és törvénytervezet elvi álláspontját elfoglalók részéről az az eljárás, hogy míg egyfelől a törvény 252, 253, 254. §§-ait, a tervezet 291, 297. §§-ait nem neheztelik, másfelől az arányos teherviselés egyedül jogosult és igazságos elvét szolgáló amaz álláspontot, hogy alap, kulcs és fizetési eszköz tekintetében legyen kötelező egység minden egyházra és egyháztagra, a budgetjog védelmének indokából elvileg ítélik el, nem egyéb mint hidegnek és melegnek kifuvása ugyanazon szájból. A hangzatosság ruhájába öltöztetve lehet meglepő, megtévesztő; de a fenti egybevetés kezével levetkőztetve a maga teljes félszégében áll előttünk; az elvi súlyegyenesség, következetesség teljes hiányában.

Az octrojálás, a mi szintén a mi álláspontunk hibájául hozatott fel, benne van mint lehetőség, mint az egyházmegye iniciatívájába s az egyházkerület végleges döntésébe utalt jog az oly nagy lelkesedéssel és szívóssággal védett törvénytervezetben; annak 297. §-ában. Elvi eltérés tehát nincsen az álláspontunk között. Hogy gyakorlatilag melyikünknek van igaza, arra e helyen csak azt jegyzem meg, hogy az eddigi állapot, az adóztatás irtózatossága immár tarthatatlan; türik türik itt ott ökölbe szoritott hallgatással, itt ott pedig támadják s tá-

madásközben eltépik a szeretet minden köteleit, melyek a kiváltságolt helyzetűekkel egy család testvéreiként volnának hivatva összefoglalni s végül az ellenséges indulat maga az egyház ellen fuj vészes riadót. De mit is beszélek? Mindez csak frázis, szóvirág, stylusgyakorlat; mint volt a reformok minden ígéje a konzervatívok szemében. Az octrojálás nevében lehetne tiltakozni minden ellen, a mit az egyénre a köz kötelez; de úgy szokott lenni, hogy csak azt tartjuk octrojálásnak, ha szerintünk nem helyes dolog ráerőltetéséről van szó; a helyest mindig olyannek tekintjük, a min mindenki kapva kap. Vagy tán minden mást lehet octrojálni csak az adórendszer igazságos elveit nem lehet? Mert ez százak érdekeit kellemetlenül érintené? Hagyjuk tehát a mai állapotot, melyet tízezerek nyögve tűrnek, panasznak, vagy éppen átkoznak. Hogyan meneküljenek az egyházak ebből a keserves és veszedelmes állapotból? A presbiterium száz közül kilencvenkilenc egyházköztségben olyan elemekből áll, a melyeknek érdekében van a mostani állapotot fenntartani. Egyik helyen szüklátkör, másik helyen a „quieta non movere“ megkövesült elve, legtöbb helytt a sivatag önzés állja útját az üdvös változtatásnak. És vannak, a kik azt hiszik, hogy a hivatalos vélemény, állásfoglalás egy a képviselt tömegek véleményével, állásfoglalásával; hiszen ők választották, ők állították össze szabad akarattól, alkotmányos formák szerint! tehát a presbiterium az ő akaratuk érdekük exponense. Számoljunk le ezzel a kérdéssel a rideg valóság alapján úgy, a hogy ez a politikai és egyházi téren vagy általánosságban érvényesül. Kimondhatjuk határozottan, hogy a választásoknál olyan lélektani elemek vezetik a választói akaratelhatározást, a melyek az érdekképviselő elvétől távol állanak. A multnak százados gyakorlata, mely szerint a kiváltságolt osztály számára voltak nyitva kizárólag a vezetés, a közjogi érvényesülés positioi, olyan mély nyomokat hagyott, hogy a jogi keretek lerombolása után is hatását a való életben érvényesíti; a választás ma is a vagyon, társadalmi felsőbbség, közéleti positio hatása alatt áll; ezen kívül bizonyos gène meg van az alsóbb rétegben, mely tilalomfát állít a közjogi testületekbe való lépés elé. Hogy ez jól van-e így vagy nincs, hogy így-e természetes vagy nem így: a felett most nem vitatkozom; de azt állíthatom hibásnak, helytelennek, természet ellenesnek, hogy a vagyon, társadalmi felsőbbség és közéleti positio birtokosai Istentől adatott előnyük, helyzetük által teremtett kiváltságuk által nem érzik kötelezve magukat azok érdekét vinni diadalra, azok java mellett érvényesíteni

közjogi befolyásukat, a kiknek képviselőiként jelennek meg a forumokon. Így nyer aztán fordított képet az igazi népakarat; így lesz annál hibásabb világításba helyezve a közóhaj, minél magasabb fokán jelentkezik a hivatalos állásfoglalás a közszervezetnek. Egészen közel lépve a szönyegen levő kérdéshez így lesz a nép megnyugvásával indokolva az egyházi adózás mai állapotának fenntartása melletti állásfoglalás és azok, a kik állásuk magasságánál fogva a nép egyszerű embereinek ajkáról soha egy őszinte szót nem hallottak, teljes biztossággal alkotják meg maguknak a véleményt, hogy fenntartandó a mai állapot, mert a presbyteriumok, egyházmegyék, egyházkerületek na meg főleg a konvent radikális változtatás után nem ohajtozik; nem ohajtozik természetesen az ezek által képviselt nép sem. A nép szívének a dobbanását nem lehet a tanácsterem falain keresztül meghallani, csak akkor, ha az önös érdek porát kitörölve szeretettel tapasztjuk füleinket a szív tájékára. Ez a szív legnagyobb hálával dobogna igent arra a törekvésre, mely az aránylagos adózás rendszerének aranykorát hozná be egyházunk beteg életébe. De hát félünk a gördülő köttől; mikor pedig a kö rajtunk van fulasztó, megölő nyomásával; már rosszabb helyre nem gördülhet annál, mint a hol most van. Félünk a lejtőtől, mikor már a legalján vagyunk, úgy hogy onnan már a mozgásnak nincs is más jövője, mint az emelkedés. De meg, — mondja tovább az ellenvetés — „a tényleges viszonyokból nem lehet tabula rasa-t csinálni.“ Nem akarok azzal a zofizmával izetlenkedni, hogy hát miből lehet tabula rasa-t csinálni, ha nem valami ténylegesből? mert a nem létezőből nem lehet; hanem csak azt a tételt hangoztatom, hogy minden reform tabula rasa-t csinál abból, a minek a helyére jö. És vajjon egy hangzatos szólam tetszetős külsejének kedvéért feladjuk-e a törekvést: megsemmisíteni a kározt és helyébe a jót állítani? Bizony a szegény a nyomoruságtól, a szenvedő a betegségtől, a fogoly a rabságtól, a bűnös a bűnből, büntetéstől szívesen csinálna tabula rasa-t, ha helyére oda állíthatná a jólét, egészség, szabadság, ártatlanság, megbocsátás áldott valóságát! Nemzetek történetében a korszakos határkövek eltemetett intézményeket szorítanak föld alá; a megújulás épülete romokon emelkedik fel; az új élet feltámadása a régiek halála árán létesül. Hazánk történetében a legnagyobb kihatású reform esztendő az 1848-iki tabula rasa-t csinált a rendiség intézményéből s a kiváltságok sirja felett az emberi jogok glóriájában a többek között a köz- és arányos teherviselés rendszerét támasztotta fel. Az egyen-

lőség egyháza még medítal, moratoriumot kér a haladó kortól és felsziszzen mikor lába a haladás üde vizébe ér. Az előítéletek, a megkövesedett konzervativismus ideje lejárt; a szocialismus tulzott követeléseivel szorít előre; merev ellentálláshoz gyenge is, nem is méltó a mi egyházunk; a jogos követelések előtt meg kell hajolni, mert különben a jogtalanokkal együtt fognak diadalra jutni s ennek a diadalnak a mi egyházunk lesz egyik áldozata. Ez az én meggyőződésem; csináljunk hát a kóros állapotból tabula rasat, ne hogy a külső orvos belőlünk, egyházunkból csináljon azt!

Hajduszoboszló.

Dr. Baltasár Desső,
ref. lelkész.

Erdélyi egyházkerületünk.*

I.

Ennek alkotmányos szervezetéről a magyar egyetemes református egyházban elfoglalt különleges állásáról és a sokat vitatott unióról akarok még egyszer szólni.

Tudom ugyan, hogy jó részben post festa szólalok fel, a mennyiben nemcsak maga az első sorban érdekelt erdélyi kerület helyezkedett az eddiginél merevebb visszautasító állásba a magyarországi négy egyházkerülettel végrehajtható realisabb unio kérdésében legutóbbi közgyűlésén; hanem, valószínűleg ennek hatása alatt, a békeség okáért, p. o. a tiszántuli egyházkerületen is az engedékenység iránya győzött, a mely után a tiszántuli egyházkerület már védeni fogja az 1881-ben megcsinált uniót, illetőleg ebben az erdélyi kerületnek megadott kiváltságos helyzetet, a legközelebbi zsinaton.

Mint hogy azonban még zsinat előtt vagyunk: az ennek tárgyát képező kérdésekhez, a levegőbe való vagdalkozás vádjá nélkül még mindig hozzá szólhatunk.

Ha már e kérdéshez szólok, felelni fogok ugyan, a mennyire lehet, azokra a kijelentésekre is, melyek az erdélyi egyházkerület különleges állásának a védelmezésére az Erdélyi Protestáns Lap 19, 20, 21 és 22. számainak vezércikkeiben megirattak; minthogy azonban azoknak a cáfolatait közöltem volt a Debreceni Protestáns Lap 1899. évfolyamának egyes számaiban, ezuttal engem inkább a vitának egy olyan mozzanata ösztönöz az írásra, melyet eddig nem ismertem, nem hallottam, nem olvastam, a melyet most az erdélyiek erősen hangsúlyoznak, továbbá szólni kényszerít olyan újabb eszme, mely gondolkozásaim, elmélkedéseim folyamán most villant fel előttem.

Mint mondám, az erdélyi egyházkerület ez évi közgyűlésén, eddig soha nem hallott határozottsággal kijelentette, hogy alkotmányos szervezetének megállapításában, teljes fentartásában vagy az ő tetszése szerint végzendő módosításában magát a többi egyházke-

* Lapunk felelős szerkesztője ebben a fontos kérdésben a tavaszi egyházkerületi közgyűlésen nyíltan kijelentette volt a maga felfogását, jelezte állásfoglalását. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy az ellenkező véleményeknek helyet adjunk. H. szerk.

rületektől befolyásoltatni nem engedi, mert a miképpen ezt az Erdélyi Protestáns Lap ez évi 21. számának vezércikkirója mondja: „Ez az erdélyi kerület törvényes és jogos álláspontja, a melyen áll és a melyből engedni nem hajlandó.“ Erdély nem hajlandó megengedni E. T. S. §-ának a megváltoztatását; nála nélkül pedig az meg nem változtatható!! Nem pedig azért, mert mint a 22. szám vezércikkirója György Endrere hivatkozva mondja: ez a „8 §. az egyházkerületek között oly *paktum*, a melyet egyoldalulag felbontani nem lehet!“ Ezek szerint tehát már a tiszántuli kerületben is elröppent volna egy hang, a mely e sokat vitatott kérdést egészen új oldalról világítja meg; és ez a hang ott senkinek fel nem tűnt. A nevezett erdélyi lap 21. számának vezércikkirója pedig e nyilatkozatot már oly határozottan kiemeli, hogy lehetetlen a figyelemmel olvasó elmének meg nem állni az ő okoskodása, következtetése felett; valamint a szem is akaratlanul fennakad a kétszeresen aláhuzott szó felett, a mely mint ok, ha csakugyan fennáll, az egész eddigi vitának megálljt kiált, vagy más irányba, mederbe tereli azt.

Azt mondja a 21. szám vezércikkezője: „... Az erdélyi kerület a debreceni zsinaton nem csak hogy azon feltétel és kikötés mellett ment bele az unióba, hogy több százados különállás folytán kifejezett alkotmányos szervezete érintetlenül hagyatik, hanem stb. stb. Az akkori 9. később 8. §. e szövege félreérthetetlenül biztosította az erdélyi kerület jogát az unióban alkotmányos szervezete tekintetében. Ez *alapszerződés* az erdélyi kerület, mint az unio egyik része és a többi kerületek, mint a másik fél között, s mint ilyen, az erdélyi kerület hozzájárulása nélkül, pláne akarata ellenére azon szerződészegés nélkül a másik fél nem változtatható.“

Hát ez a feltétel, kikötés, ez az *alapszerződés* új mozzanat az unio régi vitájában, mely nekem nagyon feltűnt és a melyről azt mondám, hogy hivatva van megállapítani az egész pert. Mert miről világosítanak fel bennünket e kijelentésszerű szavak? ... Arról, hogy az erdélyi kerület *feltételeket szabott, kikötésekkel élt*, hogy a 4 egyházkerület által felkínált unióba belemenjen!! ... És minekutánna a 4 kerület az erdélyi kerület feltételeit, kikötéseit elfogadta. magát azoknak alávetette: az erdélyi kerület a többi 4 kerülettel e feltételek és kikötések írásba foglalásával egy *alapszerződést* kötött, melynek értelmében az erdélyi egyházkerület alkotmányos szervezete az ő beleegyezése nélkül nem érinthető. Ezen alapszerződés talán egy kiküldött alkotmányozó zsinati bizottság, vagy mert ez jogilag lehetetlen, a zsinat teljes ülésében aláíratván, mint örök érvényű okirat valahol elhelyezve áll; törvénykönyvünkben pedig kodifikáltatott az alapszerződés lényege, mindenesetre hibásan, hogy nem hivatkozással az előbb megkötött alapszerződésre és annak kijelentésével, hogy ezen alapszerződéssel létre jött törvényszakas csak az erdélyi kerület hozzájárulásával változtatható meg, tehát kodifikáltatott az alapszerződés lényege, mely szerint „az erdélyi egyházkerület alkotmányos szervezete érintetlenül hagyatik stb.“ (9. illetőleg 8. §.) Az erdélyi egyházkerület önérzetes álláspontjának védelmezésében, magyarázásában felvetett ezen legújabb indok csak így értelmezhető.

Már most, — hogy ne akadjunk fenn azon a csekélységen, azon a furcsaságon, hogy volt eset, a mikor a kisebb, a gyengébb fél szabott feltételeket az erősebbnek, melynek támogatásával akar ezentul élni, — csak azt kérdezzük először az Erdélyi Protestáns Lap cikkezői-

től, azután mindazoktól, a kik e dologban felvilágosítást adhatnak: volt-e tehát a debreceni 1881. évi zsinatot megelőzőleg tárgyalás, értekezés egyfelől az erdélyi egyházkerület, másfelől a többi négy kerület megbízott emberei között? Tárgyalta-e rendes, nyilvános ülésben a zsinat ezen küldötteknek az uniora vonatkozó megállapodásait? Hol van letéteményezve az erdélyi lap által ismert és erősen hangsúlyozott *Alapszerződés*, melyet a két fél küldöttei aláírva, megpecsételve a zsinatnak ezek szerint bizonynyal bemutatnak, viszont a zsinat ezen alapszerződésre hivatkozva jelentette volna-e ki érinthetetlennek az erdélyi egyházkerület alkotmányát!? Hol van ez az alapszerződés és hogy szól annak a szövege!? En azt hiszem, hogy rajtam kívül azt még sokan nem ismerik, egyáltalában létezéséről soha sem hallottak, tehát 22 év után, ha ilyen keményen világ elé dobják az ilyennek létezéséről szóló állítást, jogosan vágnak azt közelebbről megismerni. De előttem valószínűtlennek látszik ilyen fajta formális *Alapszerződés* létezése először azért, mert szinte lehetetlennek tartom, hogy én, a ki e kérdéssel eléggé foglalkozom, annyi idő óta arra rá nem jöttem volna, jöllehet minden tudományos központtól elzárt félreeső helyeken kell folytonosan dolgoznom. De lehetetlennek tartom azt másodsor és még inkább azért, mert rajtam kívül mások, jogász emberek, egyházvezető, kormányzó férfiak, az 1881-iki zsinat tagjai sem tudnak erről semmit — az egy György Endre kivételével, a ki maga sem beszél határozottan Alapszerződésről, hanem minden magyarázat nélkül paktumot említ. Nem tudnak. Mert ha tudnának, nem kell hozzá jogászai fegyelmesség, hogy 22 év óta rá ne jöttek volna irodalomban, gyűléseken, hogy az unió felett folytatott vitatkozás az Alapszerződés fenállása miatt teljesen tárgytalan. Nem tudtak ennek létezéséről, hinnem kell — Tiszántul sem, mert ellenkező esetben a most lefolyt gyűlésen is, mindjárt az ezen kérdés felett megindítandó vitát kezdő indítványt leintette volna az elnökség az Alapszerződésre hivatkozással, esetleg annak felmutatásával. Sőt merem mondani, hogy Erdélyben a cikkező férfiak sem tudtak és nem tudnak ma sem egy formális Alapszerződés létezéséről, mert ha tudtak volna, a sok heves támadások ellen, melyek az erdélyi kerületet érték 2 évtized óta, már bizonynyal rég hivatkoznak vala arra. Nincs hát más feltevés — már legalább addig, míg valahonnan egy valószínű Alapszerződést fel nem mutatnak, mint az, hogy az Erdélyi Protestáns Lap cikkezői magát a törvényszakaszt (8. §.) veszik és állítják Alapszerződésnek, mint ilyenről mondják azt, hogy az Erdély hozzájárulása, beleegyezése nélkül meg nem változtatható, mert annak alkotásában Erdély volt az egyik, teljesen egyenlő jogu és sulyu szerződő fél, a többi 4 kerület a másik szerződő fél. Hát ez alapos tévedés. Ha az a törvényszakasz egy előzőleg kötött Alapszerződés nélkül (a mire mutat az is, hogy a törvény szövegében nincs hivatkozás reá) a törvényhozás rendes útján alkottatott, t. i. akár egyhangulag, akár a törvényhozók szavazattöbbségével, de mint egy egységes és nem két szerződő félből alakult (a mi képtelenség is) törvényhozó testület által: akkor az mint minden törvény a világon, ugyanolyan törvényhozási uton megváltoztatható, módosítható, vagy eltörölhető; a mit ki is jelent a zsinat magáról ugyanazon 8-ik §. első részében eképpen . . . „a zsinat által alkotott s ő Felsege által megerősített egyházi törvényeket csak törvényes zsinat magyarázhatja, módosíthatja, vagy eltörölheti az erdélyi

lyiek részvételével is hozott ezen §. alapján az erdélyieknek adott kedvezményt is, mert a zsinat ezen hatalma alól nincs kivéve egy zsinati intézkedés, vagy törvényhozási alkotás sem.

Jogilag tehát az erdélyi egyházkerület *kivülről*, az egyetemes egyház törvényhozása által igenis kényszeríthető az ő alkotmányos szervezetének a Királyhágón tuli kerületekben elfogadott presbiterzsinati egyházrendszer alapján végrehajtandó átalakítására, — természetesen az unióban bennmaradás feltétele alatt, mert az önként érthető, hogy Erdélynek is, mint akár mely másik egyházkerületnek szabadságában áll az unióból kilépni; de míg az egyetemes magyarországi ref. egyház szervezetében bármelyik kerület magát egy résznek, egy tagnak mondja, igen elemi jogtétel, hogy az egyetemes egyház minden törvényének magát feltétlenül alávetni tartozik, magára nézve azokat feltétlenül kötelezőknek ismeri; valamint a jogbölcsészetnek is elemi követelménye az, hogy egy élő testben, ha az zavartalanul akar működni, a részek azonos szervezetel bírnak, mert különben az egésznek a működésében lépnek fel minduntalan zavarok, a mint az adott esetben példák bizonyítják.

De magának az erdélyi kerületnek, illetőleg az ő alkotmányos szervezetének történelmi fejlődése, valamint magának a kerületnek jelenlegi helyzete sem mutat semmi nehézséget abban, hogy az erdélyi kerület *önként* léphessen a presbiterzsinati alapon berendezkedés útjára. Erről a másik cikkben fogok szólni.

Csak még egy kérdésre kell itt felelnünk.

Vajjon abban az esetben, ha az erdélyi kerület önkényt nem akarná az uniót teljessé, valódivá tenni egyházalkotmányi szervezetének átalakításával, az egyetemes egyház éljen-e az ő tételes és természetes jogával a kényszerítéssel?

Erre határozottan *nem*-mel kell felelnünk.

Kémer, 1903. július 22.

Nagy István
ref. lelkész.

A tiszántuli egyházkerület felosztása.*

Ismét szóba került tehát az óriási terjedelmű és lélekszámu tiszántuli egyházkerület ketté osztása, aminek szükségességét Ráday Pál óta annyiszor és annyian hangoztatták már. A magyarországi református egyházaknak ez az 1733-ban meghalt egyetemes főgondnoka már az első Carolina Resolúcióval kapcsolatban jónak tartotta volna, hogy a tiszántuli kerület kétfelé osztsék meg pedig nemcsak nagyságánál, hanem annál az akkori helyzeténél fogva is a mely szerint egyik része (Máramaros-, Szatmár-, Középszolnok-, Kraszna-, Zaránd megyék és Kövárvidéke: az akkori partium) Erdély főhatósága és kormányzata alatt állott, a másik pedig a szűkebb Magyarországhoz tartozott. A bodrogkereszturi konventen is szóba kerülhetett ez az ügy, de — úgy látszik, — magára az érdekelt superintendenciára bízták elintézését. Am ennek vezető egyéniségei mikor a következő, 1735. évben Patay Sámuel főgondnok szóba hozta gyűlésökön, hallani sem akartak róla, amin aztán az egész dolog megfeneklett.

Igy történt azóta is nem egyszer. A döntő szerepet játszókat mindannyiszor conservatívabb gondolkozá-

* Tekintélyes kézből vettük e tartalmas cikket. Közöljük, anélkül, hogy magunk részéről még egyelőre állást foglalnánk. Szerk.

suak voltak, sem hogy ebbe a mindegyre szükségesebbé való nagy actióba belémenek volna. Hogy a pátens elleni harcnak az élén a leghevesebben éppen a tiszántuliak küzdöttek, arra is tetemes befolyást gyakorolt az a körülmény, hogy a pátens négyfelé akarta szakítani a kerületöket. Valószínűleg most is hajlíthatatlanok lesznek, s tovább is fenn fog allani az az anomália, hogy a magyarországi református egyház, mely törvényünk szavai szerint is „az egyházi közigazgatási kormányzás és rendtartás céljából“ alakít egyházkerületeket, tehát e tekintetben folytonos figyelemmel kellene lennie a megfelelő és kellő arányokra, ennek ellenére fentart egy olyan egyházkerületet, melynek egymagában több a népessége, mint a többi négy közül a három népesebbnek együttvéve, tehát majdnem feléből áll az anyaszentegyház összes tagjainak. Egyházainak száma is jóval felülmúlja akármelyik más kerületét, s nem éppen kevéssel több, mint a két dunavidekie összesen.

Ennek aztán az a természetes következménye, hogy a tiszántuli kerületben az egyházmegyei kormányzat befolyása, tekintélye és hatalma túlteng a kerületinek a rovasára. Ez megfelel bizonyos mértékben a magyarországi négy kerület egyházalkotmányi fejlődésének és irányának is, de sehol nem érezhető és látható akkora mértékben, mint a tiszántuliban, ahol a központi kormányzat a maga teljességében voltaképpen csak a debreceni kollégium ügyeit ismerheti meg. És alapos belátással csupán annak a dolgait intézheti önállóan, egyebeken pedig alig lehet valami más, mint az egyházmegyei határozatainak regisztrátora. És ha a központ egyedül a scontrót szamban bírja tartani, már teljes mértékben rászolgál az elismerésre, de másfelől védképpen nem hibáztatható érte, ha olykor csak évek múlva jut eszébe a kerületi közgyűlésnek, hogy valamelyik, évekkal azelőtt kiküldött bizottság soha se lett összehíva, vagy pedig ha elrendel olyat a közgyűlés, aminek az illető egyházak részéről való teljesítése után senkise tudja, hogy mi miért történik.

Igaz, hogy ez némileg az egyéneknek is mulhatik, habár az átlagos emberi erőt felülhaladó dolog senkitől sem várható és követelhető. De még a személyi szempont is a felosztás érdekében szólal meg. Mert ha olyan egyéniség áll esetleg a központi kormány élén, aki kivételesen tájékozni tudja magát az egész óriási kerület dolgairól, mennyivei behatóbb észleleteket és ismereteket szerezhetne egy jóval kisebb, mondjuk: félannyi vagy harmadrésnyi területéről! Ha pedig netalán olyan egyének kellene szorongatnia a vezéri botot, aki nem tudja megismerni kerülete viszonyait: mennyivel áldásosabb volna, ha ez a tájékoztat-lanság szűkebb határok közé lehetne szorítva! És aztán kétségtelenül könnyebb a kevesebb megismerkedni, mint a sokkal!

A tiszántuli egyházkerület maga is hivatalosan belátta már, hogy a püspök és főgondnok munkaereje még physikailag sem lehet elegendő a nekik jutott tiszta teljesítésére. Már régen felállította a középiskolai felügyelői hivatalt, előbb egy-egy esperes mellékhivatalaként, azután meg önálló hivatalaképpen. Hogy pedig még eddig tovább nem ment ezen a téren, azt kizárólag annak lehet tulajdonítani, hogy a további lépések első indokául bizonyára annak a beismerése szolgált volna, hogy képtelenség ezt a millió lélekszámon felüli s idestova hatszáz anyaegyházból álló kerületet jelen alakjában fentartani.

Nehézségekről szoktak beszélni némelyek, amelyek

előállanak a felosztás esetén. Nincs egyéb semmi, csak az ember ősi sajátsága, mely hasonlónak teszi a tornába esett fereghez: a megszokotthoz való ragaszkodás, az ismeretlentől való tartózkodás. A mi a felosztás után rendezésre fog várni, azt kölesönös jó akaratral s tapintatos és erélyes eljárással könnyen lehet intézni. A lutheránus egyház példája bizonyítja, hogy a haja szála se görbül meg a mütét alatt senkinek, a közjó pedig sokat nyer általa. Sokan az egyházkerületi közigazgatási költségek nagymérvű megszorodásáról tartanak. Az a sejtélem erre nézve, hogy számba se jöhető csekélység lesz e tekintetben szükséges, kivált ha az 1848-iki XX. törvényeikk soká nem halasztható végrehajtásának alkalmát is felhasználjuk. Azt pedig bátran merem mondani, hogy ha két annyira is emelkednek az egyes gyülekezetek részéről fizetendő összeg, akkor se fogja megközelíteni az erdélyi egyházkerület viszonylag sokkal szegényebb egyházainak ilyen jellegű adóarányát.

Mások személyi érveket hoznak fel olyképpen, hogy élő szerepvivők érdekét vagy érzékenységét óvakodnak bántani. Ez persze in ultima analysi csak arra vezet, hogy a felosztásból soha se lehet semmi, pedig az illet hangoztatók elvileg rettenetesen pártolják annak eszméjét. Ha ilyen érv egyáltalában szóba jöhet, nem kívánok kitérni előle, noha elvileg perhorrescalom ezeket az ephemer tekinteteket esetleg századokra kiható dolgokban. Állítom, hogy míg egyfelől a tiszántuli kerületnek sem a jelenlegi püspöke, sem a jelenlegi főgondnoka nem fog a saját szempontjából ellene szegülni a jobb kormányzást elősegítő tervnek: addig másfelől létezik egy másik személyi tekintet, ami szintén a felosztás mellett szól. Van nekünk egy nagynevű és hatalmas tehetségű aránylag még ifju mágnasunk, aki nem egyszer bebizonyított egyházi érzelmek mellett se vitte még többre egyházmegyei gondnokságnál. Nagybátyja és atyja, valamint annak az utódja helyére más jeleseink választattak meg; jelenlegi főgondnokaink többnyire jó erőben vannak még, s annak a helyét aki a természet rendje szerint talán legelőbb távozik közülök, kétségtelenül közelebbről s közvetlenebbül ismert személyiség fogja elfoglalni. Csak hanyatló korában nyerheti hát meg valahol az illető az őt méltán megillető főgondnoki hivatalt, holott atyja még 37 éves se volt, amikor már főgondnoki székben ült. Én sem politikai, sem egyházi téren nem vagyok sem családjának, sem irányának hive, de a tehetség érvényesülését melegen öhajtom, s szeretném, ha erre éppen ott nyílnék alkalom, ahol alkotásokra lenne szükség azonnal.

A személyi tekintet a közérdeknek e kérdés megoldásánál egyáltalában nem ellensége, hanem feltétlenül támogatója. Ha Erdélyben a nagyszabedényi egyházme-gyét 1808-ban, a kolozsvárit 1854-ben pusztán személyi érdekek hozták létre a közérdek ellenére: miért ne lehetne a kétféle érdek megegyezésével és egyesülésével most életre hívni a délvidéki egyházkerületet?

És ezzel át kell tennem annak előadására, hogy miként képzelem el a felosztását a tiszántuli kerületnek? A mult zsinat alkalmával egyik egyházi lapban hozzá szólottam volt e kérdéshez, ahhoz a tervhez csatlakozva, amely szerint szatmárvidéki és debrecenvidéki kerületek alkottatnának a nevezett óriási kerületből. De azóta alkalmam lévén megismerni a tiszántuli kerület viszonyait, elállottam e nézetemtől, és most azt tettem magamévá, amely Szatmár és Debrecen vidékét, egyelőre legalább együtt akarja tartani, az új kerületet pedig hozzávetőleg a békébszági, nagyszab-

lontai és bihari egyházmegyéből szeretné alakíttatni. Már amennyiben tudniillik két kerületre oszlanék a mai kerület, nem pedig háromra, ami különösen ha visszakapná Erdélytől a Szilágyságot, szintén kitelnék belőle. Ez azonban olyan császármetszés volna, aminek indítványba hozatala talán még azokat is visszariasztaná a felosztástól, akik a kettővé alakulásba hajlandók belémenni. Egyelőre szerintem elég volna a délvidéki kerület megalakítása, egy újabb felosztásról majd akkor lehetne beszélni, amikor az új kerületnek és a régiből fennmaradt tiszántulinak az életképessége, illetőleg ez utóbbinak magában is tulságos nagy volta bebizonyulást nyer a tapasztalatok alatt.

Az új kerület területére nézve abban a véleményben vagyok, hogy annak a nevezett három egyházmegyéből vagyis a békébságságból, nagyszalontai és bihariból, s ezenkívül a hevesnagykunságinak a déli részéből kellene állania.

Ennek azonban csak is úgy lesz teljes értelme és haszna, az új kerület csak is úgy fogja betölthetni hivatását, ha nem három-négy, hanem jóval több egyházmegyét fog az illető területen magában foglalni, valamint más részről a megmaradt tiszántuli kerület is újra befogja magát osztani a jelenleginél szintén apróbb egyházmegyékre. Nézetem szerint a délvidéki kerület az alább felsorolandó egyházmegyéket képezhetné, amelyeknek nevét a történelem igazolja, csoportosítása viszont egyfelől a helyrajzi fekvésből és a közlekedési viszonyokból, másfelől a lélekszám és az egyházak, illetőleg lelkészek száma szerinti arányos beosztásnak célszerűségéből foly. Nem azért közlöm pedig, mintha a még meg sem alakult, talán meg sem alakulandó kerületnek én akarnám a teendőit elvégezni, hanem mert a kisebb egyházmegyék alakítását, specialiter e tervzetnek nagyjában való életbeléptetését nagyon óhajtottam tartani még abban az esetben is, ha a tiszántuli kerület továbbra is megmaradna jelenlegi kiterjedésében, természetesen ebben az esetben folytatólag megfelelő módon egész területén keresztül.

Tervezetem a következő:

I. *Hódmezővásárhelyi egyházmegye*: Hódmezővásárhely, Szeged, Nagybeccskerek, Hertelendyfalva, Magyarittele, Nagyikinda, Pancsova, Torontálvásárhely, összesen 8 egyház tizenkét lelkészszel, mintegy 54000-nyi lélekszámmal;

II. *Makói egyházmegye*: Makó, Battonya, Ref. Kovácsbáza, Kunágota, Nagymajlát, Mezőhegyes (alakulóban), Magyarcsanak, Békéssámsón, Orosháza, Csorvás, Gyula, (Békéscsabával), Gyulavári, összesen tizenkét anyaegyház tizenhárom lelkészszel mintegy 38000-nyi lélekszámmal;

III. *Békési egyházmegye*: Békés, (Békéscsaba nélkül), Doboz, Mezőberény, Köröstarsa, Körösladány, Gyoma, Dévaványa, összesen hét egyház kilencz lelkészszel mintegy 58000-nyi lélekszámmal;

IV. *Szentesi egyházmegye*: Szentes, Gádoros, Öcsöd, Ti-zasas, Tiszaug, Tiszakürt, Tiszainoka, Nagyrév, Tiszaföldvár, összesen kilenc egyház, tizenegy lelkészszel, mintegy 38000-nyi lélekszámmal;

V. *Mezőturi egyházmegye*: Mezőtur, Turkeve, Törökszentmiklós, Rákoczfalva, Kuncsorba, Békésszentandrás, összesen hat egyház tíz lelkészszel, mintegy 45000-nyi lélekszámmal;

VI. *Sárreai egyházmegye*: Füzesgyarmat, Szeghalom, Vésztő, Okány, Komádi, Magyarhomorog, Szakál, Körösszegapáti Darvas, Csökmő, összesen tíz egy-

ház ugyanannyi lelkészszel mintegy 39000-nyi lélekszámmal;

VII. *Bihari egyházmegye*: Zsáka, Furta, Mezősas, Berekböszörmény Ártánd, Berettyószentmárton, Bors, Bojt, Kisszántó, Mezőkeresztes, Nagykereki, Nagyszántó, Pusztatold, Szentjános, Váncsod, Pelbárhida, Kismarja, Bihar, Csátár, Nyüved, Paptamási, Biharpüspöki, Szalárd, Jákóhodos, Siter, Hegyközkovácsi, összesen huszonhat anyaegyház, ugyanannyi lelkészszel mintegy 35000-nyi lélekszámmal;

VIII. *Nagyvárad egyházmegye*: Nagyvárad, Élesd, Fugyi, Fugyivásárhely, Kisjenő, Körösnagyrev, Less, Magyarakacs, Mezőtelegd, Mezőtelki, Örvénd, Pósalaka, Pusztajlak, Belényes, Belényesujlak, Fenes, Gyanta, Remete, Sonkolyos, Tárkány, Tenke, Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy, Hegyközujlak, összesen huszonnégy anyaegyház huszonöt lelkészszel mintegy 37000-nyi lélekszámmal;

IX. *Nagyszalontai egyházmegye*: Nagyszalonta, Sarkad, Ant, Árpád, Baji, Zsadány, Harsány, Ugra, Erdőgyarak, Feketetót, Geszt, Kötegyán, Mezőgyán, Sarkadkeresztur Tamásda, összesen tizenöt anyaegyház, tizenhat lelkészszel mintegy 38000-nyi lélekszámmal;

X. *Zarándi egyházmegye*: Arad, Bodófalva, Klopodia, Resica, Szapárfalva, Bunyaszegszárd, Szkulya, Temesvár, Vadászerdő, Végvár, Ágya, Bélzerind, Borossebes, Erdőhegy, Feketegyarmat, Kispereg, Gyorok, Pankota, Radna-Lippa, Szemlak, Nagyzerind, Szentleányfalva, Vadász, Csermő, összesen huszonöt anyaegyház, ugyanannyi lelkészszel mintegy 38000-nyi lélekszámmal;

E szerint állana az egész új egyházkerület tíz egyházmegyében, 142 anyaegyházból, 157 lelkészszel, mintegy 420000-nyi lélekszámmal. A lelkészek számának a lélekszámmal való összehasonlítása mindjárt megmutatja az új kerület legelső-rendű hivatását: új lelkészi allomások szervezését. Vajha minél előbb hozzákezdhetne hivatása teljesítéséhez minden téren!

Historicus.

A magyar nép társadalmi mozgalmái.

E lap f. évi 20. számában dr. Márk Ferencz rámutatva arra a mindnyájunk előtt ismeretes társadalmi mozgalomra, a mely különösen az utóbbi években már nagy mérvet öltött, s a következő években bizonyára még nagyobb mérvet fog ölteni, ajánlja lelkészársai figyelmébe, hogy a socialismussal, mint társadalmi rendszerrel foglalkozzanak.

Midőn a felvetett eszmét örömmel üdvözlöm, jelen cikkben röviden azt akarom kifejtetni, hogy a társadalmi irányzatokat a keresztyénség mindjárt megalakulása után és azóta is folytonosan figyelemmel kísérte s más államokban az egyház vezetői úgy katolikus mint protestáns részről napjainkban is munkálkodnak a társadalmi kérdések megoldása ügyében.

Kezddhetem ott, hogy maga Krisztus is hirdett socialis t-nokat, mert mikor Krisztus fellépett, már akkor a zsidó népnél igen jelentékeny vagyon és jövedelem-egyenlőtlenség volt, mely ellen a próféták, kiket a mai socialistákkal is össze szoktak hasonlítani, már régebben felszóltak. Krisztus éppen ezért nemcsak vallási, hanem társadalmi reformátor is volt egy személyben, s mindnyájunk előtt ismeretes, hogy első sorban a szegényeket és üldözötteket vette oltalma alá. Azt is hirdette, hogy minden ember egyenlő. És mégis

azt látjuk, hogy eme felebaráti szeretet által sugallt igazság a keresztyénség fejlődésében meg nem tudott valósulni. Nem valósulhatott meg, mert még mindig nagyobb erővel bírt Aristoteles elmélete, a ki a tulajdonról azt állította, hogy a földbirtok, hogy formálható legyen kétféle berendezéssel bir, ugymint élő és élettelen berendezéssel. Előbbihez tartozik a rabszolga, mely nélkül a földbirtok megművelhető nem lévén, semmi értékkel nem bir, az élettelen berendezést pedig a megműveléshez alkalmas eszközök teszik. Az apostolok és egyházi atyák a rabszolgaság ellen eleinte bizonyára küzdöttek, hiszen Krisztus tanításait követve nem is tehettek mást, de a kiváltságos osztályok nagyobb erőt képviseltek s ezért az egyház vezetői is kénytelenek voltak alkalmazkodni a viszonyokhoz. Így érthető csakis, hogy Szent Ágoston nem hirdette ugyan az Aristoteles által felállított természetes egyenlőség elvét, de azért jogosultnak mondta a rabszolgaságot, mert ez a bűnös ember büntetése.

Azt Szent Ágoston is állítja, hogy Isten az embereket egyenlőknek teremtette, de éppen ebből magyarázza ki, hogy a rabszolgaság csakis az Isten büntetése lehet. Hivatkozik Szent Ágoston az apostol szavaira is, hogy engedelmessékedj urának, ha már a szolgaságból meg nem szabadulhat. Mint szolga is szabad lehet, ha szeretetből szolgál urának, nem pedig félelemből, míg el nem jön az idő, mikor Isten minden lesz mindenkiben. (Augustinus : De civitate Dei. XIX. f.)

A középkor jobbágyi viszonya csak a rabszolgaság szelidebb alakja volt, s mivel a középkori egyház ezt is helyeselte, a mennyiben az egyháznak is voltak jobbágjai, határozottan állíthatjuk, hogy Szent Ágoston elvei uralkodtak a középkorban is. A társadalmi egyenlőség kivívására azonban már a XIV. században megkezdődtek a harcok, melyek a reformáció szabad eszméivel kapcsolatban még sürűbben jelentkeztek, míg az újabb időben aztán sikerre vezettek, hogy azután az emberiség tovább folytassa a küzdelmet, a mint ez napjainkban is történik, mert még úgy gondolja, hogy a kérdés nincs megoldva.

Köztudomású az is, hogy az ugynevezett keresztyén socialismus most is meglevő eszme áramlat, melynek elveit úgy a katolikus egyház, mint a protestáns egyház is kifejtette. Katolikus részről XIII. Leó pápa részletesen kifejtette az egyház álláspontját. Sok államban vannak kiváló képviselői a keresztyén socialismusnak, így Ausztriában: Maxen, Vogelsang, Kuefstein, Blome, Lichtenstein herceg stb. Németországban a katolikus socialismust a protestáns keresztyén socialismus ellensúlyozza s ennek kiváló munkásai: Todt, Stöcker, Wichern Mez. Angol és Franciaországban is vannak a keresztyén socialismusnak úgy protestáns mint katolikus részről kiváló uttörői.

Míg tehát más államokban már múltja is van annak a törekvésnek, hogy a társadalmi kérdésekkel úgy a protestáns, mint a katolikus papság foglalkozzék, addig nálunk még csak most gondolkozunk rajta. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy helyrehozhatatlan hibát követtünk el, mert nézetem szerint annak a ténynek az oka, hogy még eddig az egyházak vezetésére hivatott lelkipásztorok nálunk társadalmi kérdéssel nem foglalkoztak, abban keresendő, hogy nálunk a socialis mozgalmak még csak néhány év óta öltöttek olyan mérvet, hogy az már az egyház figyelmét is felhívja. Más államokban a socialis törekvések is régebbi keletűek lévén az egyház is régebben beleavatkozott a mozgalmakba, hogy irányítsa azokat.

De most azután már szerintem nálunk is ütött a tizenkettedik óra. Ha azt nem akarjuk, hogy a református egyház kárát vallja ennek a mozgalomnak, úgy gondolkozunk kell arról, hogy miképpen irányítsuk azokat.

Nagyon helyesen mondotta ki határozatilag egyik francia egyházmegye papsága nem rég, mikor a társadalmi mozgalmak kérdésével foglalkozott: „A socialis mozgalmak jelenlegi módját elítéljük ugyan, de viszont nem szabad a socialistáknak hagyni egyedül azt a jogot, mint monopoliumot, hogy a társadalmi nyomort enyhítsék.”

Valóban nekünk magyar reformátusoknak nem szabad engedni a társadalmi kérdések megoldásának módját monopolizáltatni egyes felforgató elemek által, mert féltő, hogy ennek az egyház fogja kárát vallani.

Egy másik szónok ugyancsak francia országban úgy határozta meg a mai mozgalmakat, hogy „a keresztyén socialismus a keresztyénségnek az a korszaka amikor lehetlenség az egyháznak a társadalmi kérdések iránt nem érdeklődni, az egyház kritikát gyakorol a mozgalom felett, s keresi a helyzet jobbítására szolgáló eszközöket, de úgy, hogy ugyanakkor a kegyességet és Isten országát is terjessze.” Legtöbb egyházi gyűlésen szó esik a társadalmi mozgalmakról. A tárgyalásokról azt az érdekes tényt említem fel, hogy a papok eszméket cserélnek egymással a felett, hogy mi az oka a társadalmi nyomornak és a mozgalmaknak. Legtöbb lelkész tapasztalata alapján állítja hogy a nyomornak legtöbb esetben az illetők maguk az okai vagy pedig közvetve az alkoholizmus, s a mozgalmak használt eszközeit is egyértelműleg elítéljük.

De nagy tanúság rejlik abban is, a mit szintén több helyen konstatálnak a francia reformátusok, hogy *a társadalmi nyomorban nagy része van annak a körülménynek is, hogy gazdasági rendszerünk a rideg haszon elvére van alapítva.*

Emellett a francia református papok komoly határozatokat is hoznak, a melyek mutatják, hogy tényleg maguknak akarják lefoglalni a mozgalmak irányítását. Határozataik közt ott találjuk, hogy statisztikai adatokat gyűjtenek a munkásokról, az evangéizációról és a jótékonyaságról, jelentést tesznek évenként az egyházmegyék gyűlésein a munkások szükségleteiről, fejlesztik a diakonusi intézményt, alkoholelles egyesületeket alkotnak, felolvasásokat tartanak társadalmi kérdésekről, a pauperismusról, munkás lakásokról, küzdenek a bűn és nyomor, továbbá az atheizmus ellen.

Hogy milyen rendszeresen vezetett socialis küzdelmet fejtenek ki a francia református papok. arra nézve felelem ítem, hogy a Protestáns evangéizáló társaság mint minden év őszén, úgy az 1902-ik év őszén is rendszeresen előkészítette a téli hónapokra a felolvasásokat olyan formán, hogy felszólította jelentkezésre azokat, akik bizonyos egyházi, vagy társadalmi kérdésről felolvasni szándékoznak, viszont a felolvasásokat megnyerni akaró egyházak is oda jelentették be, hogy mifele tárgyról óhajtanak felolvasást hallani. Az evangéizáló társaság pedig úgy az egyházak, mint felolvasók részére összeállította a programot, melyből választhatnak. Ennek a múlt év októberében közzétett programnak súlypontja a társadalmi kérdések fejtegetésére vonatkozik.

Általános cél: küzdelem a nyomor és a nyomor okai ellen. A főbb tételek a diakonusi intézmény és egyéb jótékony egyesületek szervezése és segély-

forrásai, fogyasztási szövetkezetek, melyeknek feladata a takarékosági szellem ápolása, egészséges és olcsó munkás lakások létesítése, kórházak és sanatoriumok létesítése, kölcsönös segítő egyesületek és életbiztosítások, a hanyagság, dologtalanság és kóborlás következményei, elhagyott gyermekek, alkoholizmus, pornográfia, utcai erkölcs-telenség, dohányzás, barbár átékok, nyereszkes játékok, bikaviadalok, löversenyek, felnőttek oktatása, könyvtárak, felolvasások, vasárnapi iskolák, katonák olvasó termei, vasárnap megtartása és megszentelése, a városi népesség szaporodása és a vidék elnéptelenedése, vissza kell térni az anyaföldhöz, a klerikalizmus elleni védekezés, az atheizmus elleni védekezés, háboru a háboru ellen, béke liga, nemzetközi választott bíróság stb.

A mint látszik, Franciaországban a református papság kezében tartja a socialis mozgalmak vezetését. Nagy mozgékonyt és tevékenységet fejtenek ki, de nagy eredményeket is érnek el. Sajátságos nemzet vagyunk azonban mi magyarok. Ugy látszik, hogy mindenféle eszmeáramlat csak későn jut el hozzánk, vagy helyesebben szólva, későn ráz fel bennünket tétlenségünkben. Már Európa többi protestáns államaiban régen evangélizálnak és régen gondolkoznak a socialis kérdések megoldásáról is. Nálunk még csak most veszszük észre, hogy tenni kellene valamit.

És mit fogunk tenni?

A mult tanúsága arra enged következtetni, hogy lassan ugyan, de bizonyos idő múlva mi is megmozdulunk. S aztán elkésve nehéz a mulasztást pótolnunk.

Ennek a megmozdulásnak tehát már nagyon itt van a legfőbb ideje!

B. 7.

TANÜGY.

Értesítés.

A bajduböszörményi ev. ref. főgymnasiumban az 1903—4-iki évre a beiratások, valamint a felvételi, pótló- és javító vizsgálatok szeptember hó 1—8. napjain tartatnak meg. Szeptember 8—25-ig kellően indokolt kérvény alapján a tanári kar, 25-én tul csakis a gymn. igazgatótanács engedélye mellett vehetők fel a késedelmezők.

Különösen felkivánom hívni az érdeklődő szülők figyelmét ama kellemes körülményre, mely szerint a főgymnasiumban a jövő iskolai évben, a tisztántuli egyházkerület engedélye alapján a 8-ik osztály is felállítik s így a fentartó testület részéről is a legnagyobb gondoskodás történt arra nézve, hogy a főgymn. berendezése, felszerelése a legujabb követelményeknek is teljesen megfelelők legyenek.

Az intézet I. osztályába szabályszerűen csak oly tanuló léphet, ki a 9-ik életévét már betöltötte. Tizenkét évnél idősebb tanuló csak tanárkari engedély alapján vehető fel. Szeptember hó folyamán történik a magántanulók felvétele is, kik a beiratkozás alkalmával a félévi tandíjt és a megszabott illetékeket kötelesek kifizetni.

Kik nyilvános polgári, vagy reáliskolából kívánnak az intézetbe átlépni, a különbözeti tárgyakból vizsgát tartoznak tenni, a melynek díja 20 korona. Vidéki tanulók szülői különösen ügyeljenek arra, hogy gyermekük elhelyezése alkalmával kérjék ki az igazgató véleményét, mert a tanulóknak bárhova való elhelyezése későbbi kellemetlenségek előidézője lehetne.

Minden, az intézetbe először beiratkozó rendes

vagy magán tanuló, ha vidéki, vagy helybeli, de nem ev. ref. vallásu, — felvételi díj címen 4 koronát tartozik fizetni. Tandíj a következőkben van megállapítva:

1. Helybeli ev. ref. I—II. o. 12 kor; III—VI. o. 40 kor; VII—VIII. o. 50 kor. Róm. vagy gör. kath. I—II. o. 26 kor. III—VI. o. 46 kor; VII—VIII. o. 56 kor.

2. Vidéki ev. ref. I—II. o. 24 kor., III—VI. 44 k. VII—VIII. 54 kor. Róm. v. gör. kat. I—II. o. 28 kor. III—VI. o. 50 k., VII—VIII. o. 60 kor.

3. Vidéki és helybeli izr. vallásu I—II. o. tanulók 40; III—VI. 50; VII—VIII. o. 60 koronát fizetnek.

A tandíjon és felvételi díjon kívül beiratáskor minden tanuló fizet könyvtárdíj, közigazgatási költségek, bizonyítványdíj s tanári nyugdíjilleték címen 11 korona 80 fillért.

A tandíj 2 részletben (szept.—febr.) fizetendő, a jelzett mellékdíjak mindig a beiratáskor fizetendők. A gymn. igazgatótanácsa szegény sorsu és jó előmenetelű tanulókat a tandíj fizetése alul (egészben vagy részben) fel is ment, de a mellék díjakat ezeknek is fizetniök kell. Ugyancsak az ily tanulókat segítyezi a főgymn. kebelében levő szegény tanulók könyvtára, honnan használatra tankönyveket nyerhetnek.

Bővebb tájékoztatással vagy mult évi iskolai értesítővel barmikor szívesen szolgál a főgymn. igazgatósa.

Értesítés. A debreceni ev. ref. tanítóképző-intézetbe ujonnan belépni kívánó tanulóknak okmányait (keresztlevél, rímlooltási, illetve újraoltási bizonyítvány, iskolai bizonyítványok, vagyoni állapotot feltűntető bizonyítvány, utóbbi az illetékes lelkeszi hivatal által is ellenjegyezve; végül a testi épséget feltűntető orvosi bizonyítvány) folyó évi augusztus hó 20-ik napjáig kell az igazgatóságához beküldeniök. (Személyes jelentkezés szükségtelen) A felvétel felett a tanárkar aug. 20—25-ig határoz; mivel pedig az első osztály létszáma szoros korlátok közé lett szorítva, közepes osztályzatú vagy gyenge bizonyítványu tanulók csak abban az esetben vehetők fel, ha részökre hely marad. Az iskolai jótétemények szept. hó első napjaiban osztatnak ki. Tekintettel azonban a kérvényezők nagyszámára, új tanulók ilyenekben alig részesülhetnek mindaddig, míg itteni magaviseletök és igyekezetök által magokat azokra kiválóbb mértékben érdemesekké nem teszik; így az első évi fentartásuknak biztosítva kell lenni, különben az intézetben nem maradhatnak.

Tanítóképesítő vizsgálatok a debreceni ev. ref. tanítóképző intézetben f. hó 27. s következő napjain tartatnak. A jelentkezés ideje aug. 26-ik napja. A vizsgára jelentkezőknek a következő okmányokat kell beadniök: iskolai végbizonyítvány, keresztlevél, szolgálati bizonyítvány, esperesileg megerősítve.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Istenitélet.** Szemtanu előadása után emlékezünk meg arról a rettenetes orkánról, mely július hó 31-én Szabolcsvármegye egy részén keresztül tört. Leirhatatlan erővel tombolt a vihar; a szél épületeket bontott szét, százados fákat tépett fel gyökereitől, s a jégeső porrá zuzta azt is, a mi még a vihar pusztítása után megmaradt. A rettenetes itélet kiváltképpen a döghei egyházat sujtotta nagy mértékben,

mert nem csak a vasvási vetéseket tette teljesen semmivé s verte szét a még be nem hordott keresztek a község határain, hanem elképzeltetlen erővel a torony tetőzetét, mint könnyű lapdát kapta fel, s a levegőben megforgatva levágta azt a templomtetőzet közepére, mely az irtózatot csapás alatt egészen beszakadt. Letarolt határon, szétszórt épületek szomorú dűledékei közt az összetört templom s toronyépület látványa ejti kétségbeesésbe a jámbor lakosokat. Az orkán pusztításának rettenetességét a Döghén időző föltiszteletű püspökünk a lelkészi lakon Isten bölcs rendelkezésén való megnyugvással, a veszélyek közepette az ő benne vetett tántoríthatatlan bizodalommal szenvedte át. Augusztus 2. napjára nem volt hajlék, hol a döghéi hívek a vasárnapi Isteniszteletet megtarthassák. A szabad ég alatt gyűltek tehát egybe, a hol a rettenetes próbára tett hívek előtt Osváth Pál, a meglátogatott gyülekezet lelkésze Ézsaiás XXVIII: 2. alapján tartott egyházi beszédet: „Ime egy erős és hatalmas jó az urtól, hasonlatos a sűrű köesőhöz, a veszedelmes forgószélhez . . . és mindeneket a földhöz ver egy kezével.” A közönség zokogó hangja vegyült szokszor a tartalmas előadásba, mely végül is ama szavakkal csillapította a fájdalmakat, enyhítette a szorongó félelmet, hogy „az erős Isten az én szabadítóm — bízom és nem félek” Ézs. XII: 2. A csapás enyhítését a könyörületes szívek eszközölhetik, s e forrás bizonyára bőven meg fog nyilani ama résztvevő hittestvérek kebelében, a kik nem hagyják a nélkülözéstől gyötörtetni döghéi atyánkfiait.

— **Lelkészválasztás Debrecenben.** A debreceni egyházmegye esperesi hivatala visszautasítván a lelkészválasztás adminisztratív ágazatában tett intézkedése ellen beadott fellebbezését a debreceni egyház presbyterialis többségének, a meghívás kérdésében a gyülekezet megkérdezésére augusztus hó 19-ik napját tűzte ki, s a lelkészeknek meghagyta, hogy ezt a törvény értelmében a templomi szószékből hirdessék ki. Nem akarunk hitelt adni annak a képtelen mende-mondának, mely azt ujságolja, hogy vannak hivatalos tényezők, melyek e rendelkezés foganatosításának megghiúsításával akarnának újból okvetetlenkedni. A törvény világosan rendelkezik, s a rendelkezésekkel szembe szállani nem volna egyéb szélmalom-harenál. A debreceni egyházközség presbyteriumának meg kell hajolni a gyülekezeti többség akarata előtt, s csak sajnálni lehetne, ha az ellenszegülés a gyülekezetet természetes jogának élvezetében bár mily rövid ideig is feltartóztatná. Ideje, hogy a renitens elemek valahára magokba szálljanak s ne zavarják többé a gyülekezet békességét. „A városnak békességét keressétek, mert annak békességében leszén a ti békességtek” (Jer. 29: 7.) Az apostolok eszelekedeteiről írott könyv 9-ik részének 31-ik versében pedig ezt olvassuk: „a gyülekezetek épültek, mert békességök volt.” Hat erre az épülésre nekünk igazán nagy szükségünk van, ne tegyük azért kockára a békesség gyümölcsét a zavargó békétlenség romboló viselkedésével.

— **Jézus és a Szentlélek csodatételei.** Ez alatt a cím alatt vettünk egy 30 lapra terjedő tanulmányt, mely a címében jelzett nagy kérdéssel úgy szeretettel, hitteljes bensőséggel foglalkozik. Nem volt még időnk tüzetesen foglalkozni az érdekes tanulmánnyal, de mihelyt tehetjük, bővebben óhajtunk vele megismerkedni. Addig is olvasásra ajánljuk. Szerzője Székely Ákos; megszerezhető a „Szabadság” című politikai lap kiadóhivatalában Debrecenben. Ára 70 fillér.

— **Emlékeztetés huszéves találkozóra.** Mindazon kedves barátaimat, kikkel együtt a theologiai tanfolyamot a debreceni főiskolában, az 1883-ik évben végeztük be, megbízatásomnak megfelelőleg, szeretettel kérem, hogy a huszéves találkozót, tekintettel a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak, Nagyváradon, f. évi szeptember 23. és 24-én tartandó közgyűlésére, *Debrecenben, f. évi szeptember 25. és 26. napjain* tartanak meg. Találkozás: szeptember 25. délután 6 órakor a főiskola nyugoti portájánál, rosztól idő esetén a szénior hivatásban. A találkozás részletes programjáról Debrecenben lakó barátunk, Nagy József tanítóképzőintézeti tanár intézkedik. Adja Isten, hogy mindnyájan jó egészségben láthassuk és ölelhessük egymást. Kassa, 1903. augusztus 5. *Révész Kálmán.*

— **A máramarosszigeti egyh. ker. értekezlet.** A beregi egyházmegye sok érdemű s buzgó esperese a máramarosszigeti egyh. ker. értekezleten való megjelenésre a következő buzdító körlevélben hívja fel egyházmegyéjét: 641. szám. 1903. Szeretve tisztelt lelkésztársaim! Ez alkalommal kérlek fel benneteket, hogy a folyó 1903. év szeptember hó 27-én Máramarosszigetre összehívott „Tiszántúli református egyházi értekezleten” minél számosabban megjelenni s kik ezen testületnek még nem tagjai, ilyenekül beiratkozni, kedves, de elengedhetetlen kötelességteknek ismerjétek, valamint azt is, hogy világi hittársainkat ezen nagyhatású és közérdeket szolgáló egyesület tagjaiul megnyerni igyekezzetek. Minden más testület az egyesülettől meríti azt a fokozott erőt és kitartást, mely a maga elé tűzött cél felé tömörült és lankadatlan munkássággal mind közelebb, közelebb viszi; csak mi lelkészek vesszük lanyhán, sőt némelyek ellenséges indulattal az együtt működést; bizony bizony pedig egyesek, bármily lángésszel és szaktudással rendelkezzenek is, magukban elenyésző tényezőknek bizonyulnak a közügyek, a közérdek elővitelében és biztosításában. Testvéreim! Itt az alkalom. Sorakozzunk a kitűzött zászló alá; hát csak mi legyünk elhetetlenek, egymásra gyanus szemmel nézők, vagy a mi megöl, közönyösek, kishitűek?? Isten ments! Ez határos lenne az erkölcsi öngyilkossággal. En titeket kedves szeretett testvéreim nem ilyenekül ismerlek, éppen azért erősen meg vagyok győződve, hogy Máramarosszigeten mindnyájan — kiket csak elháríthatlan akadály nem gátol, — ott lesztetek velem együtt, munkálni hitfelekezetünk s lelkészi karunk szellemi és anyagi jólétének előbbvitelén, melylyel elválhatlan kapcsolatban áll szeretett hazánk és magyar nemzetünk jövője. Kérlek benneteket szeretett testvéreim hogy augusztus 15-ig értesítsétek a máramarosszigeti ref. lelkészi hivatalt, hogy melyik vonattal érkeztek oda s elszállásolást kértek-e? Ha augusztus 8-ig szívesek lesztetek nálam jelentkezni, én kész örömmel lesztetek közbenjáró. Azt hiszem, hogy legcélszerűbb lenne nekünk beregieknek, az augusztus 26-iki reggeli vonattal mennünk, a mely Beregszászból reggel 6 óra s néhány perckor indul, s Máramarosszigetre délelőtt 10 óra előtt érkezik be. Ez a legalkalmasabb. Munkács, 1903. július hó 27. napján. testvérek az Urban: *Sütő Kálmán* beregi esperes.

Szerkesztői üzenet.

S. J. Milota. Igaz sajnálatomra van, hogy a kérdéses kéziratot vissza nem küldhetem. Már több ízben kijelentettem, hogy kéziratok visszaküldésére szerkesztő nem vállalkozhatik sem egyházi, sem politikai lapoknál. Sok oka van ennek, a melyeket itt fel nem sorolhatok. Szolgáljon ez mentségül a jelen esetben is. —

S. J. Belényesujlak. A tudakozódást közöltem a szakértő főkönyvtárnokkal. Véleménye az, hogy az adott leírás után még nem lehet sem a könyv értékét mérlegelni, sem a szerzőséget megállapítani. Tessék beküldeni egyenesen. Az ilyen művek a magános kézben nem használhatók ki, de meg idővel az elpusztulás veszélyének lehetnek kitéve. Legbiztosabb helyöket a közkönyvtárakban találják meg. — **Sz. A.** Helyben. A tanulmány ismeretése késelt, mert szakértőre ohajtottam bizni. A tudós világ pedig ez idő szerint vakációzik, nyaral, és így nincs kéznél. Sorát keritem a tüzetes ismertetésnek. — **Historicus.** Köszönet az értékes cikkért. Hát a folytatását mikor vehetem?

Tartalomjegyzék: A biblia vasárnapja. Balogh Ferencz. — A törvénytervezet adóreformja. Dr. Baltazar Dezső. — Erdélyi egyházkerületünk. Nagy István. — A tiszántúli egyházkerület felosztása. **Historicus.** — A magyar nép társadalmi mozgalmái. B. J. — **Tanügy:** Értesítés. — Különfelek.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Pályásat,

A tiszaroffi ev. ref. egyház pályázatot hirdet egy helyettes kántortanítói állásra. Fizetése 800 kor. és lakás. Az állás végleg egy év mulva ugyancsak pályázat útján töltetik be. Javadalma egyházi becslés szerint 1637 kor. 92 f., 18 hold föld, melynek adóját az egyház fizeti és lakás.

A helyettes tanító kötelessége a III—IV. fiosztályok vezetése s orgonista-kántori teendők végzése. Ki zongorázni tud, mellékjövedelemre számíthat. Pályázati kérvények aug. 18-ig nyújthatók be alantírott lelkészhez.

Tiszaroff, 1903. aug. 3.

Lencs Géza
ev. ref. lelkész.

Pályázati hirdetés.

A tisz-eszlári ev. ref. egyháztanács pályázatot hirdet egy ev. ref. leányiskolai tanítónői állásra.

1. Javadalom. Tiszta, új lakás megfelelő kerttel. Államsegéllyel kiegészített 800 korona az egyház pénztárából évnegyedes részletekben előrefizetve.

2. Kötelessége a megválasztottnak a tisz-eszlári ev. ref. egyház 6 osztályu osztatlan leányiskolájában a növendékeknek a tiszántúli ev. ref. egyházkerület tanterve szerinti oktatása és a női kézimunka tanítása.

Megválasztott próba éves lesz s egy évi sikeres működés után állandósíttatik. Oklevéllel s esetleg szolgálati bizonyítványokkal felszerelt pályázati kérvények — Ev. Ref. Iskolaszék — Tisz-eszlár — címre augusztus hó 20-ig küldendők be. Tisz-eszlár, 1903. augusztus hó.

Molnár Vincze
ev. ref. h. lelkész.

Pályásat

a losonci ev. ref. egyháznál segédlelkész-hitoktatói állásra.

I. Javadalmazás: évi 1600 korona készpénz, évnegyedenként előlegesen fizetendő részletek

ben; lakásul a lelkészlakban egy butorozott szoba.

II. Kötelességei: az összes lelkészi teendők *mindennapi* elvégzése; az állami főgymnáziumban és az áll. tanítóképző-intézetben a vallásoktatás ellátása, mely utóbbi 600 korona évi külön jutalomdíjjal van egybekötve.

III. Kölcsonös felmondási idő 3 hónap. Az állás *azonnal* elfoglalandó. Pályázó csak nőtlen lehet s az étkezéstről, fűtés, világítás, mosás, takarítás s mindenféle egyéb ellátásáról maga tartozik gondoskodni.

A kellően felszerelt pályázat f. évi aug. 31-ig alólírott lelkészhez nyújtandó be.

Losoncon, 1903. augusztus 6-án.

Illyés Lajos
ev. ref. lelkész.

Pályásat.

A hajduböszörményi ev. ref. egyház pályázatot hirdet egyik *segédlelkészi állására.*

Fizetés: 1200 korona, egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve, továbbá 120 korona lakbér, szintén egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve.

Kötelesség: a Kossuth-téri templomban az ottani rendes lelkésszel felváltva minden második héten az összes lelkészi szolgálatok teljesítése; továbbá iskolaszéki elnök mellett irodai teendők végzése s a nyert utasítás végrehajtása; rendes lelkészek akadályoztatások esetén pedig azoknak helyettesítése.

Az állomás egy évre töltetik be s három havi kölcsonös felmondási idő előre kiköttetik. Állomás szeptember hó 25-én elfoglalandó. Pályázati kérvények augusztus hó 20-ig alulírotthoz adandók be.

Hajduböszörmény, 1903. július hó 30.

Szolnoky Gersson
ref. lelkész.

Pályásat.

A Sarkadi ev. ref. egyház pályázatot hirdet:

1. A kántori állásra.

Javadalma: 600 korona készpénz és a temetési stola. Énekszós 1 kor; a hol a lelkész is fungál 2 kor. Halottak száma 270—320. Természetben lakás 2 szobával, udvarral és kerttel. Beruházás címén elődjének a lakásért 16 koronát megtéríteni köteles.

Kötelessége: a templomban és a temetéseknél az éneklést vezetni; hetenként 4 órán a nagyobb fi- és leány iskolában az éneklést tanítani; a tanítók betegsége vagy akadályoztatása esetén őket helyettesíteni; a presbyterium jegyzőkönyvét vezetni; az egyházi adókat kivetni;

a kuratori számadást elkészíteni; ha orgona lesz, orgonázni.

2. Az ősi pusztai vegyes iskolai tanítói állomásra.

Javadalma: a tanításért 600 korona; az előkönyörgői és kántori teendőkért 200 kor. évnegyedenként előre; természetben lakás; temetési stola, énekszós 1 kor., a hol a lelkész is fungál 2 kor.

Kötelessége: az I—IV. osztályu vegyes iskolai 30—40 növendéket tanterv szerint vezetni; vasárnap és a nagy ünnepeken délelőtt énekléssel, imával és a lelkész utasítása szerint egyházi beszéd- vagy biblia- vagy kátémagyarázat olvasásával istentiszteletet tartani; az iskolai anyakönyveket vezetni.

Mindkét állomásra ev. ref. vallásu okleveles tanítók pályázhatnak.

A keresztlevéllel, illetékes esperes által megerősített szolgálati bizonyítvánnyal, oklevéllel felszerelt folyamodások f. é. aug. hó 20-ik napjáig alulírott iskolaszéki elnökhöz adandók be.

Sarkad, (Bihar megye) 1903. aug. 3.

Balog Ambrus

ev. ref. lelkész, és isk.
széki elnök.

1—2.

Pályásati hirdetés.

A földesi ev. ref. egyház a VII. tanítói állás betöltésére pályázatot hirdet.

Javadalom: 800 k. az egyház pénztárából előre fizetve, a kézimunka tanításáért 150 k., lakás kerttel, vagy 200 k. lakbér; ezenkívül az ismétlődő iskolában a kézimunka tanításáért még esetleg 100 k. különdíjazás kilátásba helyezve.

Kötelesség: a III. és IV. oszt. leányiskolai növendékek tanítása az egyházkerületi tanterv szerint és a kézimunka tanítása.

Csakis ev. ref. okleveles tanítónők pályázhatnak. Okmányokkal felszerelt kérvények f. hó 14-ig alulírottához küldendők.

Földes, 1903. augusztus 5.

Karácsony Imre.

ev. ref. lelkész, isk.
széki elnök.

Szülők figyelmébe.

Polgári iskolába járó sógornőm mellé óhajtánék 2—3 polgári, vagy felsőbb leányiskolai növendéket teljes ellátásra elvállalni. Magam is, feleségem is lelkészi családból származunk, azért szeretnők ha papok vagy tanítók tisztelnének meg bizalmukkal. Lakcímem: Debrecen, Darabos-utca 29. sz.

Tisztelettel

Széky Akos.

A nyári idény alkalmából

Ruháinkat

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

férfi fiu és gyermek ruha áruházában szerezzük be.

Legmegbízhatóbb bevásárlási forrás

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Alapított 1845-ben.